

Ember és jog.*

Több száz szempárnak nyílt tekintete, ugyanannyi emelt fő fordul felém. Homlokukra barázdát von a má-nak aggasztó gondja, vállaikon a jövőnek szörnyü nagy felelőssége, hátuk megett pedig a multnak siratott dicsősége. Az arcokra kiül az idegfelesztő éberség, amely vár, keres, kutat a világ legnagyobb problémájának, az ember és a jog relációjának megoldása után, amin fordult, fordul és fordulni fog mindig is az egyes embernek, a társadalomnak, a nemzeteknek, de az egész emberiségnek is a sorsa: keresi az embert a jogban.

Ember és jog! A két legnagyobb rejtély! Két hoz-zánk magunkhoz legközelebb eső, sőt bennünk magunk-ban rejlő fogalom s mégis sokszor milyen távol vagyunk tőlük.

Egyszer-másszor éles vonalakban van előttünk az ember. Hatalmas, pompás az ő jogában. Csodálattal me-rengünk láttán. S egyszercsak egy átfutó vihar, máskor csak borulat is köddé, semmivé mulaszt minden duzzadó hatalmat, minden büszke, pompázó szépséget és ott áll előttünk pöre nyomoruságában, szomorú, elhagyatott gyászában — egyedül csak az ember.

A Magyar Alföld pazar játéku képe, — a délibáb figurázza talán legszemléltetőbben az ember és a jog rela-cióját. Az ember a jogban délibáb. Ringó, mozgó, hul-lámzó kép ezer játékos változatban, amely támad, fosz-lik, majd tovatűnik, hogy újra és újra visszajöjjön, amíg csak lesz égbolt s lesz az égbolton nap.

Csodálatos: Több ezer évnek írásos képe, a könyv-táratok betöltő feljegyzések fóliánsai, de a nemzedékről-nemzedékre szálló szájhagyományok is, — és még a költői emelkedett lelkek zengő, szárnyaló, zenélő ritmusai is, — mind-mind, mint megannyi súlyos mementók meg-számlálhatatlan tanulsággal, lényegében csak egyetlen egyre oktatják ezt a késői, önmagát emésztő, marcangoló nemzedéket is, az emberre és jogára, — s mégis legna-gyobb talányunk ma is a jog és az ember: az ember a jogban.

Nemzeteket látunk imponáló jogrenddel, a beteljesü-lés Parnassusának dicsőséges fényében, magasan a zeni-ten, követve az éghez, hogy a következőkben aztán lássuk ugyanazokat önmagukba omolva örökre eltűnni Hades elnyelő sötét ölében, amint kortyolják a feledés vizét. Is-mét és ismét felöltő szomorú kép, szinte a hullám fel-tornyosulásának és völgybe bukásának törvényszerűségeivel . . .

* Dr. Medvigy Gábor ünnepi beszéde a szegedi országos ügyvédgyűlésen (1929. június 26.).

És kihull kezünkől az életnek, a történelemnek a könyve, káprázó, fáradt szemünknek összképe pedig a tébolyító vízió marad, amint önmagában ketté foszlik és kétlényűségében önmagát hajszolja véresre, halálra — az ember a jogért.

Pedig az emberi tudás, a kultúra, immár nagyon magasra ivelt. Épen napjainkban oly magasra, hogy szinte nem merjük megmérni a haladást, nehogy beleszédüljünk, mint Babel tornyán az égnek török. És a reális tudományok, különösen a technika, csakugyan szinte nem is ismernek már más távolságot, más határt, — csak az eget.

Azonban a leigázott természeti erők szédületes hatalmában magát a hatalom birtokosát, önönmagát, nem tudta megnyerni, meghódítani az ember és a boldogulás keresett legnagyobb tényezőjében: a jogban, nem tudta egyensúlyba hozni — az emberrel az embert.

Jóformán csak az maradt a mának szemléletében az ember, aminek a természetrajz mutatja: a vegetációnak az alkotásig, a teremtésig emelkedett öntudatos legmagasabb rendje csupán, mert minden alkotásának, minden találmányának, minden dicsőségének nyomán az élet áldását és örömét kíséri és kísérti, ha ugyan meg nem előzi, — a spontán kiütköző szinte állati gondolat is, hogy mennyiben szolgálhatják majd a haladás vívmányai az éhez versengésben a legnagyobb jogtalanságot: a halált, a tömeghalált is.

Mióta ember az ember, soha olyan elszánt felkészültségben nem volt az ellentétek kiegyenlítésének phisikai ultima rációjára, mint épen napjainkban. Ez pedig egyértelmű azzal a kétségbeejtő szomorú igazsággal, hogy soha tehetetlenebb nem volt az emberi egyensúly fixpontjának: a jognak megtalálásában.

Hiszen bárhova is nézzünk a világon, mindenütt, mindenütt a gyűlölség szelleme, a vér nyomai, a halál irtózata. Emitt a szelíd hit elleni fanatizmusból, amott a nacionalizmus fellengzéséből, tovább a státuszforma kedvéért vagy a pozicionális hatalom birtokáért és még más okon, más ürügyön is: nemzetek, államok egymás ellen! És még ott is, ahol épen elállott, elapadt a vérpatak, mintha ott is csak a pihenés várakozása volna csupán.

Ugy, hogy mindazok, amiket az elvont okoskodás lánghelméi, akiket bölcseknek nevez maga között az ember, az emberről és jogáról száz és száz változatban az ihlet csallhatatlanságával és biztos reményével elgondoltak és élénk tártak, mindazok a rideg elszomorító való-

sághoz mérve úgy hatnak, mintha a maguk egyéni változataikban merő megesufolt költészet volnának, — amint-hogy talán azok is.

Hiszen a bölcssek joga kiformalódott, megérett, csucsba szökött egészen a „kategórikus imperativusig“. Az állami jogrend problémája egyszerűsödött a „szerződés“ egy tiszta típusáig. Ennek keretében is a hatalom megoszlása három ágban, köztük a független bírói hatalom megnyugtató garanciájával, világosan jegecesedett ki. S végül betetőzésül olvassuk, majdnem átéljük a hasznossági elv boldog emberének békésen kiegyensúlyozott fehér városát is. A theóriában . . .

Gyakorlatban pedig?

Épen a kategórikus imperativusok diktátorai ellen kél és hangosodik már az aggodalom. Egyik-másik közülök néhol pillanatnyilag talán a „bölcs abszolutizmus“ igazolásaként tetszeleg, máshol pedig a „demokratikus berendezkedés“ ürügyén — gázol a vérben. Arról a bizonyos szerződésről pedig épen csak az aláírás hiányzik, mert ami valóban aláíratott, az maga is egyoldalú diktátum, mely szól ugyan a bírói hatalomról is, de a bírót hatalommá emelni képtelen s illetve, — ami rosszabb, — vonakodik. Fél attól!

Pedig ezeket is — és így — filozófusok, istenített bölcssek csinálák az elméleti politikának gyorsan rohanó szárnyain: — Wilson és Lenin! És a mai jogrend cifra boltzatának nyomora azóta három oszlopon nyugoszik: Trianon, Genfen, és Moszkván. Ezek alatt bolyong a részegítő csábban erejevesztett ember: a mának Sámsona, mi pedig tulajdonképen csak azt várjuk, hogy mikor rázza már meg, mikor dönti már le majd ereje tértén ez oszlopokat. Addig pedig Bentham boldog fehér képzeleti városára, mint betelt és *végzetszerűen fenyegető valóság* Leninnek vértől veres Moszkvája vigyorog.

Ez ma az ember a jogban! A Lenin és Wilson embere, amely valójában Sviftnek fölényes, megvető gunyjára méltó.

Hol van hát mégis a jog? Hol van hát normája, amelyet hajszol az ember? Vagy talán csak az ember lényével merőben ellentétes és így megvalósíthatatlan ábránd volna a jog épen azért, mert a valóságban olykor keservek között szenvedett, máskor pedig csak elviselhetően tűrt, de örök sorsunkként hozzánk szegődött levethetetlen nyűg?

Nem! A jog ott van *minden emberben*, — de sosem lehet csak egy vagy akár a mind közül kiváltságos több emberben. Normája is adva van, mihelyt minden ember el is ismeri azt, amit minden ember ismer. És ez egy-

uttal a megvalósulásnak, a beteljesülésnek egyetlen lehetősége is.

Amit pedig keservesen szenvedünk vagy éppen megadással türünk, az nem a jog, az csak a külsősége a jognak, az csak a nyers erő hatalma, egyszóval: az erőszak.

A hatalom még nem is forrása a jognak, hanem éppen a jog a forrása a hatalomnak.

A hatalom a jog alapján és védelmében lehet egyeseké, lehet sokaké is, de nem lehet mindenkié, mert hiszen akkor nem volna tárgya, alapja, ami felett van. A jog ellenben szükségképpen mindenkié, minden egyesé, mert ha nem így volna, akkor jogtalanokat is ismerne, igazolna, ami pedig már nem volna jog.

A hatalom tehát csak a jogért van, mint annak támasza és csakis azért van, — a jog ellenben hatalom nélkül, sőt a hatalom ellen is van, mert különben a nyers erő és a szellem sohasem ütközhetnének a tapasztalatnak, a históriának igazolása szerint mindig az utóbbinak, mulólag talán elernyedő, de végül mégis csak diadalmas sikerével.

Ne méltóztassanak megriadni tisztelt Vándorgyűlés! Egy ünnepi beszéd keretében, amelynek feladata az, hogy az eszmények vigasztaló magasságába emelje a mának keserűségein borongó és azokhoz lerögződött értelmet, nem fognak elveszni szavaim sem a politika ingoványai-ban, sem pedig a jogfilozófiának olykor komor, vigasztalan, máskor meg kápráztatóan színes, derüs kódében.

Magam is szívesen hagyom ott a mának öntelt, keserű, megcsufolt emberét és menekülők gondolatért inkább akár a mesék világába is.

A mostoha hatalmas királynénak, — a hatalom szimbólumának, — és az árva hófehérkének, — a jog személyesítőjének, — meséjében vagy egy örök gondolat, az igazmondó tükör a maga refrainjével:

„Szép vagy, szép vagy szép királyné,
de heted-hét országon is szebb hófehérke.“

Akár a nagy világ szemléletében, akár a kisebb emberi közületekkel vonatkozásban, tehát általában az embernek és a jognak relációjában, és a hatalomnak és a jognak küzdelmében is, ez a jog; az igazmondó tükör.

Egy nagy, cifra, pompásra keretezett tükörben látuk már a mának emberét, láttuk a hatalom emberét.

A versengő mostoha, a hatalmas nagy világ, mikor hiuságára amaszt alkotó, kiütötte kezünkből a mi igazmondásunknak kicsi, szerény keretű tükörét. De az éppen azért tükör, mert kicsiségében is, és minden tört darabjában

ban is, minden cserepében, abban is ami nekünk hagyott, és azokban is, amit idegenek oroztak el, — ott tükörzik a mi emelt fejünk, a mi nyílt tekintetünk: a heted-hét országok árvája bánatban, gyászban, szomorúságban a maga szépségével.

Mert alig van szebb, alig van tanulságosabb, mint a magyar jog!

Am fordítsuk most már magunk felé tört darabjában az igazmondás tükörét:

Közel ide, ahol épen állok, de időbelileg ezer év távlatában, amikor még csak századok mulva volt elérkező az államalkotó szerződésnek bölcséleti elmélete, — *Pusztaszeren* heten a vezérek vérrel szerződének. A vér nem szerző, de szimbólikusan csak megpecsételé azt. *A jog alkotott tehát saját szellemében és önmagáért hatalmat.*

Rövidre rá a honalapítás nagy művére azzal teszi fel egy nagy s nemcsak a történelmi sorban „első“ király a „koronát“, hogy „*csak a több nyelvű nemzet boldog.*“ Újabb lényeges tartalma a jog gondolatának, a szabadság szellemében, mely a Teremtés ajándékának, a bőségében egész gazdasági egységnek területére szabályul állítja, hogy *a jog minden emberé.* Micsoda törpeség e mellett a nagy Wilson gondolata a fajiság, jobban mondva a nyelviség alapján, amely darabokra zuzá a teremtésnek békésen élvezett nagyszerű ajándékát és — saját elgondolásának megcsufolásául is, — a boldogtalanság, a jogtalan szolgaság többnyelvűségébe taszítja mégis az embert!

Wilson, — a jóindulatu, de tájékozatlanságában megtevesztett filozófus, — ember akart lenni és embertelenné lett, mert a hatalom szavám rendelkezett, — Szt. István gyakorlati tételét pedig ezer év áldása igazolta, mert a jogból fakadt és jogot biztosított. Wilson *egy* embernek a szemléletével birt, Szt. István *az* embernek a szemléletével.

Mikor pedig tovább felötlött, mint első kísérlet a törekvés, mely a hatalmat nem mint a jogból fakadót kívánta érvényesíteni, akkor ellene támadt a jog szeleme és győzött. *Az „aranybullában“* maradandóan kifejezésre jutott és később is mindig a gravaminális nemzeti politikában következetesen kidomborodott *az egész világnak ma is legszebb élő alkotmányos gondolata s szent korona,* amelynek birtoka a hatalom, de amely — mint hatalom, — közös birtoka a nemzetnek, és csak ennek kebelében a megkoronázott királynak is.

Ugyanezen a gondolon, *egyenesen közjogi vonatkozásban épül ki lényegében a magánjogunk is.* A földbir-

tok s a többi javadalmak is a koronáé, élvezetük joga pedig a haza védelmének kötelezettségével kapcsolatos, azzal korrelatív. És az így elhivottaknak, a kiváltságosoknak alárendelt tömeget sem a jogtalanság jellemzi, de — elvileg legalább a katonai alárendeltség kötelezettsége.

Mikor pedig végre is megérnek az idők és a banderillás rendszer a haladó korszellemben túlhaladottá válik, akkor *az ösiség jogi rendszerét spontán maguk a kiváltságosok adják fel* s emelik egyenlő jogokba maguk mellé a korona tagjaivá az addig alárendelteket. Mindezt és így akkor, mikor másutt a vér és a halál irtózatán át jutott el csak az ember a jogba. Vért és életet pedig a kiváltságosok és felemelkedettek nem egymás ellen, hanem egymás mellett és közösen áldoztak szemben a hatalom nyers erejével az emberi és nemzeti szabadság honának függetlenségéért.

És végre ez alkalommal is csak a hatalom nyers ereje engedett, és megtört a jog szelleme előtt! A korona után pedig, — mint a jog elismert szimbóluma után, — már az „*ösi erénybe vetett bizalommal*“ nyult. Ekkor aztán a jog szárnyain csakugyan magasra emelkedett az ösi erény.

És mi csakugyan megtaláltuk az embert a jogban!

Méltóztassanak most még ehhez hozzákapcsolni azt a klasszikus fejtegetést, amelyet *Verböczy Tripartitumának* kapcsán tegnap Széll Gyula barátunk elmondott volt, amely szerint már a rég multban is *nem a hatalmi szó, hanem a spontán erkölcsi kompromisszumban kiegyensúlyozott lelkeknek a hatalom által mindig tiszteletben tartott szokása volt forrása polgári és büntető jogainknak és jogszolgáltató eljárásunknak is*, és akkor ez a felém forduló több száz emelt fő és nyílt tekintet, de az egész nemzet is, ha a szétzuzott tükörnek elébe tartott megmaradt darabjába tekint, akkor csakugyan büszkén ott láthatja önmagában az embert a jogban.

Mert, ha visszatekintek rájuk, nyoma sincs már a régen bizonnyal igazolt mult közjogi rétegződésének. Sem felekezet, sem rendiség, sem faj, sem más valamely származékos tényező. Kődbe vesző, sokszor ismeretlen, de nem is keresett egyéni multak, amelyek mind egységesek a jelen keserűségében és egyet a jövő reményében. egységesen emberek a jogban és egységesen szenvedő magyarok a mostoha világ hatalma alatt.

Ám feleljen rá a világ, hogy az eltelt tíz hosszú év alatt miként sáfárkodának az elorzott tükördarabokkal, a joggal, Wilson nem ismert, vagy félreismert megajándékozottjai?!

Én azt hiszem, hogy nem vagyunk fellengősek, ha

megállapítjuk, hogy hozzánk a minket békjőban tartó mostoha világ, — ha majd csakugyan keresi az embert a jogban, — tanulni, ha ugyan nem vezetelni jöhet.

Azonban — valljuk meg — a mult szent hagyományaihoz mi magunk is nemcsak tanulni, hanem vezetelni is járulhatunk.

Annak ugyanis, amit az igazság tükörében láttunk, — t. i. a mi jogunknak — három karakterisztikuma van. A minden élet természetes ösztönének: az egyéni szabadságnak kulturalisa, amelyet aztán a jogon alapuló alkotmányos hatalom az egyenlő elbánás erkölcsi szabályával biztosít, de a köz érdekében, — és csak a köz érdekében, — ugyanezen erkölcsi szabály értelmében korlátoz is. És ezekben birja végül a nemzet a függetlenségének mindig meg is védett biztosítékait.

Ha a nagyvonalu ezeréves perspektiva után a nemzet egyensúlyát rettenetesen megpróbáló keserves tiz esztendőre visszatekintünk — ma a felocsudásnak már biztató idején, — ugy meg kell állapítanunk, hogy a hagyományaink ellen, a jognak szelleme ellen, mulasztással is, cselekvéssel is mulólag mi magunk is vétkezünk.

Mikor tehát tanácskozásainkhoz kezdünk, akkor ne csak a mult büszkesége, ne csak a jelen keserősége hason át, hanem az emelkedett magyar ügyvédi szellemnek megfelelően, mint mindenkor, ugy most is, az a tudat is, hogy a haladás szellemének a mult hagyományai szerint, de a jövő reményeinek követelése szerint is nagy-nagy felelősséggel adósa vagyunk.

E vendéglátó nemes város legyen a mi biztató, intó példánk! Romokból támadt fel. És ma erős, bizakodó, szép. Haladt! Legszebbek, legmegkapóbbak pedig szépséges térein épen a haladás szellemének szimbólikus őrtállói, köztük két ügyvédi neveltség, két ügyvédi szellem is.

Az egyik téren egymaga kalaplengetve köszönt, fogad az eszménynek, a jognak lángszavu embere: Kossuth. Tovább, mint a tiszta lelkiismeret, fehérlik felénk a haladás teremtő szelleme: Széchényi.

Utána a puritán polgári erény, mint a teremtő szellem ideáinak megvalósítója biztat: Vásárhelyi.

Majd a feltámadásnak, az ujjaszületésnek gyönyörű szimbóluma, mikor is az értelem vezetése alatt csodát művel a megfeszített ősi erő: Egyik Tisza és ideáljuk a magyar földműves.

Az igazság megingathatatlan sziklájának talapzatán pedig a jogfolytonosság igényén az egyenlő elbánás elvének bölcs embere: Deák.

S végül az idők viharával is szembe szálló ménen: a nemzeti függetlenség legendás harcosa: Rákóczi.

De a dicső mult apostolainak sorához csatlakozik a jelennek siró, szenvedő szimbóluma is. A megtört harmóniának, a „törött hegedű“-nek nótakirálya: Dankó. — Márványban is törekeny alakja búra szegett fejjel a magyar folyónak, a Tiszának a habjaiba mereng és felzokog azon, hogy a nyers erő hatalmában a folyó is három darabba törött.

De aztán a legszabb szavú magyarnak, a „Vén cigány“ reménykedő költőjének ritmusával bizakodóan az eszmény emberére gondol, aki most újra, amint közel egy századdal ezelőtt is élő valóságában, úgy most is újra már mint szellem, mint kísértő lelkiismeret, járja értünk, mint a jog nemzetéért, az igazságért a világot. És a magyar nóta siró hegedőse Vörösmarty szavaival velünk együtt emelt fővel, nyílt tekintettel zeng az eszménynek, a jognak biztató kalaplengető embere felé: Kossuth felé!

„Majd, ha tanácsot tart a föld népessége magával,
És eget ostromló hangokon összekiált,
S a zajból egy szó válik ki dörögve: „igazság“
S e rég várt követét végre leküldi az ég, —
Az lesz csak méltó diadal számodra, — nevedhez
Méltó emlékjelt akkoron ad a világ.“

s

Dr. Medvigy Gábor,

E hó végén jelenik meg a ma érvényben levő

MAGYAR ILLETÉKJOG

című munka.

Irták:

Dr. KLUG EMIL

ügyvéd és -

Dr. SÁRFFY ALADÁR

pénzügyminiszteri titkár,

m. kir. közigazgatási bírósági tanácsjegyző.

A teljes munka ára egész vászonba kötve

52.— pengő.